

DE OOSTELIJKE MIJNSTREEK ALS SLUITPOST VAN DE HERSTRUCTURERING

Mr. J.G. SMEETS¹⁾

SUMMARY

THE EASTERN MINING REGION AS THE END POINT
IN THE RESTRUCTURING PROCESS

The chief executive of one of the largest mining communities, Kerkrade, who also is Chairman of the industrial board of the Eastern mining area, poses some critical comments on the social measures taken in connection with the mine closures and some of the favourable opinions expressed by other authors.

By the 1st of January, 1970, a total of 8,000 new employment opportunities had been provided for by industry in Southern Limburg. With governmental support only 3,300 of these jobs were filled by ex-miners, although at that time 32,000 mining jobs had already disappeared. The guiding policy that no mine closures would occur without having provided for alternative employment opportunities, proved to have a theoretical value only. As a result one is at the present time feeling much less confident about coming developments in the labour market of the Eastern mining region that one felt a year ago. In reality, the situation is even worse than the figures indicate and according to the author "the real problem has been circumvented".

Re-industrialisation is practically stagnant, mainly because of the competitive forces in the labour market which are aggravated by the large scale of commuting of labour to Germany. According to the author, the statistics at the moment give a confused picture and fail to show an improved employment climate. Commuting across the border gives the impression of full employment in the area, but it would only take a small fluctuation in the economic climate across the border to create a serious problem in Limburg, for which no employment vacancies are being reserved.

The consequences of the re-structuring process are most severely noticed in the Eastern mining region. It is therefore

necessary that strong concerns are being created which most likely requires additional government support.

The possibility of re-locating government offices over the country should also be kept in mind, and in this respect the Eastern mining region would like to have the same system of transfer allowances as has been authorized for Eastern Groningen.

Mr. Smeets points out that there has been no compensation for the little understood departure to another area with employment problems of the "Industrialisation Group Dutch State Mines". In his opinion it is the duty of the government to create and maintain another such employment group in the mining region.

In de ruim vijf jaar die zijn verlopen na 14 december 1965, de datum waarop het eerste sluitingsprogramma van de mijnen werd bekend gemaakt, is dit sluiten vlot verlopen. Zo vlot, dat de tweede Mijnnota van september 1969 moest constateren, dat per 1 januari 1970 28.000 arbeidsplaatsen waren vervallen in plaats van de 15.000, in de eerste mijnnota vermeld.

Uit de elders in dit nummer gepubliceerde²⁾ aantallen blijkt echter duidelijk van een discrepantie tussen vervallen en door nieuwe vestiging of uitbreiding gecreëerde arbeidsplaatsen. Bij dit laatste cijfer valt tevens het verschil tussen het aantal geplande en de feitelijk gerealiseerde arbeidsplaatsen op.

Vult men deze cijfers aan met de ontwikkeling in

¹⁾ Burgemeester van de Gemeente Kerkrade, Voorzitter van het Industrieschap Oostelijk Mijngebied.

²⁾ Zie het artikel van Drs. J.H.M. Wilbers, Directeur van het Economisch Technologisch Instituut Limburg.

het laatste kwartaal van 1970, dan blijken op 1 januari 1971 ca. 8.000 industriële arbeidsplaatsen concreet te zijn gerealiseerd in gepremieerde bedrijven. Van deze plaatsen zijn er 3.300 bezet door ex-mijnwerkers. Hiervan zijn er ruim 2.700 (1.500 ex-mijnwerkers) gesitueerd in de Oostelijke Mijnstreek. Geprojecteerd op het aantal van ca. 32.000 arbeidsplaatsen, die inmiddels op 1 januari 1971 in de mijnindustrie zijn vervallen, krijgt het algemeen aanvaarde beginsel "geen mijnsluiting zonder vervangende werkgelegenheid" een te theoretische en te rhetorische klank. Het feit, dat de dienstensector en de autonome groei van bestaande bedrijven ook wel een bijdrage aan de herindustrialisatie hebben geleverd, vermag hieraan weinig af te doen.

Analyseert men de thans bestaande situatie nader, dan valt de aandacht behalve op deze cijfers ook nog op enige andere feiten en ontwikkelingen die ons in de regio van de Oostelijke Mijnstreek de toekomst minder gerust doen inzien dan ruim een jaar geleden. Toen konden wij constateren, dat de ontwikkeling ons hoop gaf dat gebied op het stuk van de werkgelegenheid een nieuw gezicht te kunnen geven. De instrumenten waarmee dit resultaat bereikt werd en nog verder dient te worden bereikt, hebben wij nog, maar om verschillende redenen heeft ons gematigd optimisme plaats gemaakt voor zorg.

In de Oostelijke Mijnstreek doet zich nl. allereerst de bijna paradoxaal lijkende situatie voor, dat de arbeidsmarkt zeer gespannen is en heeft, waar men sociaal-economische ontwikkelingen nu eenmaal meestal doodsimpel pleegt te beoordelen aan de hand van de werkgelegenheidsstatistieken, Zuid-Limburg en in het bijzonder de Oostelijke Mijnstreek inmiddels het imago verworven, dat er zich een gunstige ontwikkeling voltrekt.

De werkelijke problematiek is door deze cijfers echter versluierd. Indien men immers naar de oorzaken van deze voorspoedige gang van zaken zoekt, blijkt namelijk, dat een aantal *externe* factoren deze ontwikkeling in de hand hebben gewerkt, te weten de excessieve pendel, de vervroegde pensionering, de tewerkstelling in beschutte werkplaatsen en de migratie. Het zou te ver voeren in dit kader over deze aspecten uit te weiden.³⁾ De op gang gekomen

herindustrialisatie is er in ieder geval praktisch door tot stilstand gekomen, en zonder meer kan gesteld worden, dat tengevolge van deze externe factoren de oplossing van de herstructureringsproblematiek grotendeels is verschoven naar de ongewisse toekomst.

Over het pendelvraagstuk kan nog het volgende opgemerkt worden. Een zekere pendel naar het Duitse grensgebied is niet onaanvaardbaar en is in onze streek altijd als normaal ervaren. Verder dienen de E.E.G.-afspraken, die een vrij verkeer van arbeid garanderen, gerespecteerd te worden, zoals wij Nederlanders ook andere E.E.G.-overeenkomsten plegen na te komen.

Het moet evenwel onjuist worden geacht, dat dit vrije arbeidsverkeer, tengevolge van ongelijke sociale en fiscale nationale voorzieningen, dus door het ontbreken van een harmonisatie als noodzakelijk complement, leidt tot een ongewenste concurrentieverhouding, waardoor een excessieve situatie ontstaat, die i.c. voor de regio van de Oostelijke Mijnstreek desastreuze gevolgen kan hebben. Waar het verder nationaal niet mogelijk is gebleken in de sociale en fiscale regelingen regionale differentiaties aan te brengen ten behoeve van pendelgevoelige gebieden, dienen naar onze mening de industrieën in bedoelde regio's middels additionele maatregelen instrumenten in handen te krijgen om in een eerlijke concurrentiepositie te geraken. Diverse industrieën, waaronder ook enkele nieuwe vestigingen, zijn door deze situatie al in moeilijkheden gekomen.

In een mededeling van regeringszijde, dat nationaal gezien de inkomende pendel ongeveer gelijk is aan de uitgaande, kunnen wij weinig troost vinden, daar in ons gebied de pendel nagenoeg uitsluitend van uitgaande aard is. Deze duizenden — trouwens ook de duizend mijnwerkers die vervroegd gepensioneerd zijn — komen niet meer in de werkloosheidsstatistieken voor. Deze statistieken bewijzen echter niets omtrent een verbeterd werkgelegenheidsklimaat en met name wordt hiermee niet aangetoond, dat voor hun opvolgers een arbeidsplaats is geschapen, om in dit opzicht van de eisen van een groeiende beroepsbevolking maar te zwijgen.

Daarnaast dient de aandacht gevestigd te worden op een geheel nieuwe ontwikkeling, die meer recent op gang is gekomen. Over het sluitingsprogramma in de komende jaren zegt de IIe Mijnnota, dat de 17.000 te vervallen arbeidsplaatsen alle in de Oostelijke Mijnstreek zijn gesitueerd. De minder goede perspectieven voor de Oostelijke Mijnstreek worden in deze

³⁾ Zie hieromtrent eveneens het artikel van Drs. J.H.M. Wilbers.

nota onderkend, hetgeen o.m. blijkt uit de opmerking, dat de beroepsbevolking in deze regio in 1975 nog niet het peil van 1965 zal bereiken. Tegenover deze situatie stelt men echter de gunstige ontwikkeling in de rest van het herstructureringsgebied, zodat er per saldo van het gehele gebied een beeld zal ontstaan, waarin de toeneming van de werkgelegenheid groter zal zijn dan de stijging van de beroepsbevolking. Hieruit kan worden geconcludeerd, dat het probleem van de Oostelijke Mijnstreek mede elders en met name in de Westelijke Mijnstreek zal worden opgelost. In deze regio immers zou het industriële areaal zoveel groeicapaciteit bezitten, dat het aanwezige arbeidspotentieel ontoereikend is om aan de vraag naar arbeidskrachten te voldoen.

Het Industrieschap Oostelijk Mijngebied heeft steeds op het standpunt gestaan, dat door mijnsluiting verloren gegane arbeidsplaatsen grosso modo in de Oostelijke Mijnstreek zelf moeten worden teruggevoerd. Gezien de situatie en het feit, dat pendel over betrekkelijk korte afstand plaats zou vinden, kon men met het voorstel echter vrede hebben en tilde men aan het z.g. regionaliteitsbeginsel niet al te zwaar. Belangrijk hierbij was verder, dat een niet gering gedeelte van deze toekomstige arbeidsplaatsen een hoog gekwalificeerd karakter zou hebben. In de jongste nieuwjaarsrede van de president-directeur van D.S.M. worden wij echter met een totaal andere ontwikkeling geconfronteerd. In plaats van de ook in de Tweede Mijnnota voorziene expansie van de chemische sector als een belangrijke pijler in de herstructurering, blijkt een inkrimping van de chemische bedrijven en de centrale diensten noodzakelijk te zijn. Inmiddels is ook bekend geworden dat de bouw van de geplande petrochemische raffinaderij door D.S.M. en Shell geen doorgang zal vinden. In alle objectiviteit kan dus gesteld worden, dat de herstructureringsproblematiek zich het zwaarst zal doen gevoelen in de Oostelijke Mijnstreek en dit over een langere periode dan oorspronkelijk gedacht.

Geconstateerd mag ook worden, dat er een communis opinio bestaat over het feit, dat deze regio prioriteit moet genieten bij de oplossing van deze problemen. Een belijdenis van deze prioriteitspositie alleen biedt natuurlijk weinig uitkomst, indien niet tegelijkertijd beschikt kan worden over een instrumentarium, dat een efficiënte aanpak van de problematiek mogelijk maakt. Waren de inspanningen in het verleden vooral gericht op het creëren van zoveel mogelijk arbeidsplaatsen, zonder zich daarbij al te

zeer om kwalitatieve aspecten te bekommeren, mede onder druk van de arbeidsmarktsituatie en gezien de ervaringen zal er thans naar gestreefd dienen te worden om kwalitatief sterke bedrijven aan te trekken, die — om een eis van het heden te stellen — met een kleine bezetting starten en later geleidelijk kunnen uitgroeien. Men zal selectiever dan voorheen te werk moeten gaan.

Verder blijkt duidelijk, dat met name de plaatsingsmogelijkheden voor hoger gekwalificeerd personeel aanmerkelijk minder zijn dan toen de mijnen nog in bedrijf waren. Voor functies van hoger niveau zijn in de afgelopen jaren naar verhouding weinig mogelijkheden geboden en de kwalitatieve verschraving van de beroepsbevolking is statistisch dan ook duidelijk aantoonbaar. Bedrijven die in dit opzicht aan de te stellen eisen voldoen, zullen waarschijnlijk slechts met additionele overheidssteun aan te trekken zijn, terwijl hiervoor — dit geldt overigens voor het vestigingsklimaat in zijn algemeenheid — ook nog meerdere voorzieningen in de sociaal-maatschappelijke en -culturele sfeer moeten getroffen worden. Daarnaast is het een zaak van grote importantie, dat de Rijksoverheid haar spreidingsbeleid met betrekking tot de Rijksdiensten gaat activeren.

De wens om een zo spoedig mogelijke totstandkoming van de 8e medische faculteit en die om de uitbouw hiervan tot een volledige universiteit, is alleen al in dit opzicht natuurlijk geheel verklaarbaar, net zo goed als de vraag om een verplaatsingskostenregeling voor bedrijven uit het westen — welke regeling thans als proef voor Oost-Groningen geldt — ook te doen gelden voor het Oostelijk Mijngebied.

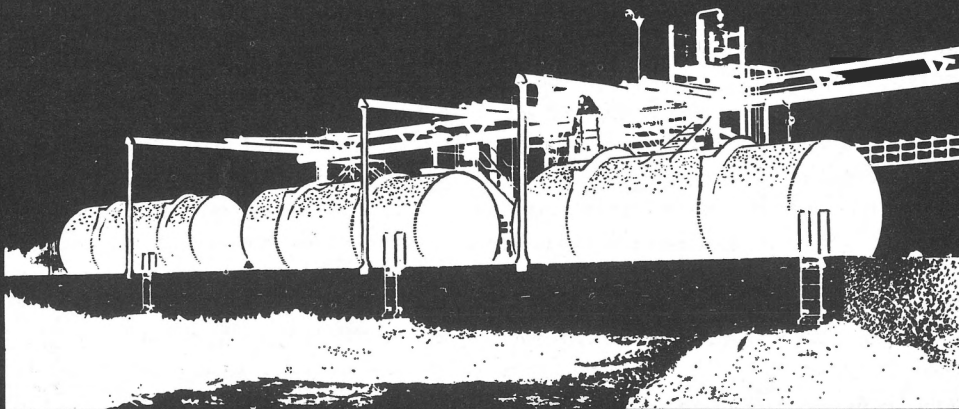
Nu het een dwingende eis is alle aandacht te richten op een goed uitgebalanceerde acquisitie-strategie, zijn wij bijzonder onaangenaam getroffen door het vertrek van de Staf Industrialisatie D.S.M. naar het noorden des lands, zonder dat hiervoor enige compensatie geboden is. Het is immers algemeen bekend, dat bedoelde staf, naast de werving voor de eigen onderneming, zeer actief is geweest bij het aantrekken en begeleiden van nieuwe bedrijven in het herstructureringsgebied van Zuid-Limburg en in dit verband natuurlijk ook voor de Oostelijke Mijnstreek. In het licht van de huidige omstandigheden komt de genomen beslissing ons volkomen onbegrijpelijk voor. Inmiddels zijn echter de voorbereidende werkzaamheden in volle gang om zo spoedig mogelijk via andere voorzieningen in deze lacune te voorzien. Waar het D.S.M.-bureau zijn activiteiten steeds belangeloos

voor de streek heeft verricht en thans op kosten van het Ministerie van Economische Zaken in het Noorden opereert, vinden wij het vanzelfsprekend om voor de uitgaven, welke voortvloeien uit de inrichting van een nieuw acquisitie-apparaat, eveneens een beroep op dit Ministerie te doen.

“De Oostelijke Mijnstreek als sluitpost van het herstructureringsbeleid”, moet niet worden gezien in de zin van de post die opgevoerd kan worden, nadat er iets over is, nadat alle andere belangen gediend zijn, maar in de zin van een noodzakelijke voorwaarde om eens naar waarheid te kunnen beweren, dat het

herstructureringsbeleid geslaagd is.

Achter de ogenschijnlijk gunstige werkgelegenheidscijfers ligt, zoals gesteld, een problematiek die groter is en waarschijnlijk langer zorg vraagt dan waar in ons vaderland ook. Een van de voornaamste uitgangspunten van de tweede Mijnnota is verder duidelijk achterhaald. Aangepaste — en voor lange duur geldende — overheidsmaatregelen zijn nodig. Limburg, en met name het Oostelijk Mijngebied, dat zo lang het nationaal-economisch belang diende, heeft er recht op.

DEMY

APPARATENBOUW

rijksweg n250 geleen 04490-3646 telex